

**ВІДДІЛ ОСВІТИ
ЯКИМІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЯКИМІВСЬКИЙ РАЙОННИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ**

Упорядники:
Подольська І.О.,
Коваленко Л.І.,
Кононова О.В.,
Мелешко В.А.,
Загнойко І.М.,
Чадаєва С.М.,
Клімова Г.Ф.,
Гербіч О.А.,

Якимівка, 2010

Зміст

I. Загальні положення

1. Вступ
2. Нормативно-правове забезпечення
3. Положення про шкільне методичне об'єднання вчителів-предметників
4. Положення про керівника шкільного методичного об'єднання вчителів-предметників
5. Напрямки роботи ШМО
6. Аспекти діяльності ШМО
7. Функції шкільного методичного об'єднання

II. Основні документи ШМО

8. Документація шкільного методичного об'єднання
9. Навчально-методичне забезпечення викладання
10. Якісний аналіз членів ШМО
11. Облік результативності роботи вчителя
12. Схема аналізу роботи ШМО за навчальний рік

III. Зміст роботи ШМО з учителями.

13. Зміст роботи ШМО
14. Тематика засідань
15. Форми і напрямки роботи наставника зі стажистом
16. Зміст роботи з молодими та новоприбулими вчителями
17. Тематика занять учителя-наставника з молодим спеціалістом
18. Приклади тем самоосвіти вчителів
19. Зразок карти обліку об'єктів передового педагогічного досвіду
20. Зразки аналізу роботи методичного об'єднання

IV. Організація роботи ШМО з учнями

21. Система позакласної роботи з учнями
22. Орієнтовний план роботи вчителя з учасниками олімпіади
23. Підготовка до конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України
24. Підготовка учнів до зовнішнього незалежного оцінювання
25. Робота з учнями, які мають низький рівень навчальних досягнень
26. Контроль за станом навчальних досягнень учнів
27. Глосарій
28. Список рекомендованої літератури

I. Загальні положення

Вступ

В освіті головні цінності – дитина і педагог, здатний розвивати, захищати, оберігати її індивідуальність. А звідси – центрованість на ідеях: людина – не засіб, а мета, тому не дитину треба пристосовувати до системи освіти, а школу до неї.

На всіх етапах розвитку школи головним завданням було і залишається підвищення рівня професійної майстерності педагогів. Сучасній школі сьогодні потрібен учитель, який міг би оновлювати, вдосконалювати зміст своєї діяльності. Впоратися з цим завданням можна лише за умови добре організованої та спланованої роботи шкільних методичних об'єднань, оскільки одним з головних його напрямків є підвищення педагогічної майстерності вчителя без відриву від основного місця роботи. Вдосконалення професійної майстерності вчителя є одночасно і серйозним поштовхом до самоосвіти, умовою його успішної творчої праці.

У даному посібнику висвітлено ряд питань з роботи методичного об'єднання щодо реалізації творчого зростання педагогів та учнів у процесі життєтворчості, розвитку дитячої обдарованості, подано зразки планування МО вчителів.

Матеріали ґрунтуються на основних положеннях організації методичної роботи.

Нормативно-правове забезпечення

ШМО у своїй діяльності керується

Конституцією України

Законами України:

- **“Про освіту”**
- **“Про загальну середню освіту”**
- **“Про дошкільну освіту”**
- **“Про позашкільну освіту”**
- **“Про інноваційну діяльність”**

“Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти”,

іншими нормативно-правовими та методично-інструктивними документами.

Затверджено
на засіданні методичної Ради
_____ 20__ рік

Голова Ради

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ШКІЛЬНЕ МЕТОДИЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ВЧИТЕЛІВ-ПРЕДМЕТНИКІВ, ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Це Положення визначає діяльність шкільного методичного об'єднання.
2. ШМО об'єднує вчителів одного фаху і створюється, якщо у закладі освіти налічується не менше п'яти педагогічних працівників. У разі відсутності такої кількості педагогічних працівників створюється міжпредметне методичне об'єднання.
3. ШМО створюється з метою забезпечення умов для ефективної роботи вчителів та реалізації їхніх творчих задумів.
4. ШМО у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про дошкільну освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про інноваційну діяльність”, “Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти”, іншими нормативно-правовими та методично-інструктивними документами, а також цим Положенням.

ЗАВДАННЯ ШКІЛЬНОГО МЕТОДИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ

1. Підвищення теоретичного, науково-методичного рівня підготовки педагогічних працівників з питань методики викладання предмету, психології та педагогіки.
2. Створення умов розвитку педагогічної майстерності, творчої ініціативи педагогічних працівників.
3. Озброєння педагогічних працівників інноваційними технологіями навчання та виховання.
4. Координація планування, організації та педагогічного аналізу навчально-виховного процесу.
5. Виявлення, вивчення, узагальнення, розповсюдження та впровадження передового педагогічного досвіду педагогічних працівників навчального закладу.
6. Виконання вимог Державного стандарту загальної середньої освіти.
7. Сприяння всебічному розвитку духовному збагаченню, активному становленню й самореалізації особистості в сучасному світі
8. Формування особистісних якостей учня, його світогляду, розвиток його

здібностей.

9. Підготовка учнів до подальшої освіти і трудової діяльності.

ФУНКЦІЇ ШКІЛЬНОГО МЕТОДИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ

1. Організовує колективне планування і колективний аналіз діяльності педагогічних працівників даного фаху.
2. Координує діяльність педагогів.
3. Проводить індивідуальну, групову, колективну роботу, спрямовану на формування професійної компетентності педагогічних кадрів.
4. Організовує вивчення та застосування вчителями інноваційних технологій навчання та виховання.
5. Здійснює експертизу атестаційних матеріалів педагогічних працівників.
6. Оцінює роботу членів об'єднання, через керівника ШМО подає адміністрації загальноосвітнього навчального закладу пропозиції щодо заохочення творчо працюючих працівників.

ДІЯЛЬНІСТЬ ШКІЛЬНОГО МЕТОДИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ

1. Голова ШМО планує роботу на навчальний рік, який затверджується на засіданні методичної Ради.
 1. Засідання ШМО проводяться 4 рази на рік.
 2. Питання, які порушуються на засіданнях ШМО
 - вивчення навчальних програм, інструктивних та методичних листів Міністерства освіти і науки України, підручників, посібників;
 - ознайомлення з новою психолого-педагогічною й методичною літературою, фаховою пресою;
 - обговорення досягнень психолого-педагогічної науки та перспективного педагогічного досвіду;
 - заслуховування й обговорення доповідей, що стосуються актуальних проблем навчання й виховання учнів;
 - складання й обговорення тестів для визначення рівня навчальних досягнень учнів з предмету;
 - аналіз якості знань, умінь і навичок учнів;
 - аналіз відвіданих уроків і заходів, обмін досвідом;
 - творчі звіти вчителів за навчальний рік;
 - звіти вчителів про курсову підготовку, атестацію;
 - звіти про роботу, спрямовану на вирішення науково-методичної проблеми, над якою працює ЗНЗ;
 - вироблення й внесення пропозицій щодо змін до білетів і завдань ДПА;
 - підготовка й обговорення завдань до I етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад, інших інтелектуальних змагань.
 3. Робота засідання протоколюється.
 4. ШМО підзвітне у своїй діяльності методичній Раді й адміністрації ЗНЗ.

ДОКУМЕНТАЦІЯ ШКІЛЬНОГО МЕТОДИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ

1. Інструктивно – методичні документи.

2. Якісний аналіз членів ШМО.
3. Річний план роботи ШМО.
4. Протоколи засідань ШМО.
5. План роботи творчої групи.
6. Матеріали семінарів, педагогічних читань.
7. Методичні розробки.
8. Матеріали засідань ШМО (виступи вчителів, конспекти уроків, аналізи уроків).
9. Результати діяльності ШМО (узагальнені матеріали атестації, конкурсів фахової майстерності, участь учнів в інтелектуальних змаганнях тощо).
10. Документація ШМО зберігається 3 роки у ЗНЗ.

Затверджено
на засіданні методичної Ради
_____ 20 _____ рік

Голова Ради

Положення про керівника шкільного методичного об'єднання

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Керівник ШМО обирається на засіданні методичного об'єднання більшістю голосів і затверджується наказом директора ЗНЗ.
2. Керівник ШМО обирається із досвідчених педагогів, які мають вищу або першу кваліфікаційні категорії, педагогічні звання.
3. Керівник ШМО повинен досконало володіти теорією та практикою організації та проведення методичної роботи, бути обізнаним з проблемами фаху та освіти загалом.
4. У своїй діяльності керівник ШМО керується Конституцією України, Законами України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про дошкільну освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про інноваційну діяльність”, “Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти”, іншими нормативно-правовими та методично-інструктивними документами, Положенням про шкільне методичне об'єднання.
5. Керівники ШМО підпорядковуються директору ЗНЗ.

ВИМОГИ ДО КЕРІВНИКА ШМО

1. Знання директивних та нормативних документів про освіту, інструктивно-методичних матеріалів з питань навчально-виховного процесу.
2. Володіння сучасними досягненнями психолого-педагогічної науки.
3. Високий рівень професійної компетентності (знання теорії навчального предмету, методики викладання предмету).
4. Вміння користуватися методами діагностування стану професійної підготовки вчителів-предметників та результатів їх праці.
5. Вміння визначати та реалізовувати шляхи пропаганди та впровадження передового педагогічного досвіду, інноваційних технологій.
6. Володіння навичками методичного самоаналізу та аналізу педагогічної діяльності.

7. Наявність організаторських здібностей, демократичного стилю спілкування з людьми.

ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКА ШМО

1. Аналізує роботу методичного об'єднання.
2. Визначає завдання та мету роботи ШМО.
3. Планує засідання ШМО на діагностичній основі та роботу між засіданнями.
4. Готує засідання: призначає відповідальних за проведення ШМО; при підготовці до засідання уточнює питання, обговорює виступи, уроки, проводить консультації; визначає форму, складає план проведення засідання.
5. Забезпечує виконання рішень та рекомендацій, вироблених на засіданнях ШМО.
6. Надає допомогу педагогам з питань самоосвіти, проводить консультації, методичне навчання педагогів.
7. Організовує роботу з молодими фахівцями, диференціює її, враховуючи якісний склад педагогічних працівників.
8. Вивчає потреби і надає допомогу педагогам в період підготовки їх до атестації.
9. Відвідує уроки з метою надання методичної допомоги.
10. Організовує роботу з питань виявлення, вивчення, узагальнення та розповсюдження передового педагогічного досвіду.
11. Організовує обмін досвідом роботи педагогів шляхом виступів, випуску інформаційних бюлетенів, залучення до участі у фахових конкурсах.
12. Інформує членів ШМО про інноваційні технології та разом адміністрацією ЗНЗ створює умови для їх втілення у практику роботи педагогів школи.
13. Робить якісний аналіз педагогів методичного об'єднання.
14. Веде облік роботи та документацію ШМО.

ПРАВА КЕРІВНИКА ШМО

Керівник ШМО має право:

1. Одержувати від адміністрації ЗНЗ необхідну інформацію з питань, що належить до його компетенції.
2. Бути присутнім на всіх методичних заходах.
3. Підвищувати свій науково-методичний рівень шляхом самоосвіти, курсової перепідготовки, відвідування районних, обласних, всеукраїнських семінарів, конференцій тощо.
4. Вносити пропозиції щодо планування роботи ЗНЗ.
6. Самостійно планувати роботу ШМО.
7. Бути членом методичної Ради ЗНЗ.
8. Вносити пропозиції ЗНЗ щодо заохочення членів ШМО.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

1. Керівник ШМО несе відповідальність за якість та ефективність науково-методичної роботи ШМО, яке він очолює.

ЗАОХОЧЕННЯ

1. Керівник ШМО за ефективну організацію науково-методичної роботи може бути нагороджений грамотами відділу освіти, обласного управління освіти і науки,

Міністерства освіти і науки, цінними подарунками. Йому може бути оголошена подяка, встановлена грошова премія.

Шкільне методичне об'єднання – одна з головних ланок у системі підвищення кваліфікації вчителів, робота якого спрямована на постійне покращення навчально-виховного процесу з предмета, на визначення єдиного підходу до учнів, на розвиток педагогічної творчості та культури праці колективу викладачів певного предмета.

Основні напрямки та аспекти роботи методичного об'єднання.

1. Підвищення педагогічної майстерності вчителів.
2. Надання методичної допомоги молодим і малодосвідченим вчителям в оволодінні інноваційними технологіями навчання, передовим педагогічним досвідом.
3. Розробка і впровадження інформаційно-комп'ютерного забезпечення освітнього процесу.
4. Впровадження в практику роботи школи нових технологій, інтенсифікація навчального процесу за рахунок використання комп'ютерних технологій.
5. Модернізація та удосконалення матеріально-технічної бази, поповнення кабінетів навчальними посібниками, методичними розробками.
6. Активізація видавничої діяльності вчителів.
7. Вивчення, узагальнення та впровадження в навчально-виховний процес передового педагогічного досвіду колег.
8. Розробка перспективних методичних проблем для реалізації на уроках та в позакласній діяльності.
9. Організація тимчасових творчих груп для розробки конкретних освітнянських програм та методик.
10. Організація навчання та консультацій з питань методики викладання предмету дисциплін для вчителів району, молодих спеціалістів.
11. Систематизація та пропаганда педагогічної та методичної літератури .
12. Проведення моніторингу якості освіти.
13. Формування ключових та предметних компетентностей учнів.

Напрямки взаємодії шкільного методичного об'єднання з суб'єктами освітнього процесу

Аспекти діяльності МО

Діяльнісний:	Змістовний:	Управлінський:
<ul style="list-style-type: none">• мотиви• цілі• завдання• зміст• форми	<ul style="list-style-type: none">• методична,науково-теоретична,психолого-педагогічнапідготовка• створення умов для	<ul style="list-style-type: none">• аналіз• планування• організація• контроль• діагностування

• методи		застосування знань на практиці		
• результати				

Модель аспектів діяльності методичного об'єднання вчителів

Предметні олімпіади	У Ч Н І	Напрямки взаємодії ШМО	У Ч И Т Е Л І	Методичні семінари, наради, лабораторії
Конференції, семінари, “круглі столи”				Робота з молодими учителями
Предметні тижні				Предметні тижні
Факультативи, гуртки, клуби				Методичні, фахові та творчі конкурси
Конкурси, турніри				Передовий педагогічний досвід
Пошукова, дослідницька та наукова діяльність				Пошуково-дослідницька та наукова діяльність
Самоосвітня діяльність				Виставки педагогічних ідей
Дебати				Інноваційні форми і методи навчання

Система функцій шкільного методичного об'єднання вчителів

1. Створює умови для самостійної, індивідуальної роботи педагогічних працівників шляхом забезпечення їх необхідною методичною, науково-методичною, загальнопедагогічною й професійною літературою.
1. Організовує консультації з питань психології, педагогіки, професійної підготовки, методики викладання предметів.
2. Займається організацією та проведенням виставок навчальної та методичної літератури, своєчасно інформує членів МО про нові педагогічні видання.

3. Бере участь в організації та проведенні заходів: педагогічних читань, виставок, творчих звітів, науково-практичних семінарів, конференцій тощо.
4. Організовує наставництво, стажування молодих спеціалістів.
5. Спонукає педагогічних працівників до участі в науково-методичній і дослідницькій роботі, активно співпрацює з іншими шкільними МО, творчими групами.
6. Сприяє впровадженню в практику роботи вчителів передового педагогічного досвіду, досягнень сучасної педагогічної науки й новітніх освітніх технологій.
7. Організовує оцінювання професійного рівня й компетентності вчителів школи.
8. Бере участь в атестації педагогічних працівників.
9. Здійснює співробітництво з районним методичним кабінетом, Запорізьким ОШПО.
10. Організовує дослідницьку діяльність учнів, готує їх до участі в інтелектуальних змаганнях.
11. Забезпечує написання публікацій та методичних видань з досвіду роботи членів МО школи.

II. Основні документи ШМО

Документація шкільного методичного об'єднання

1. Інструктивно-методичні документи.
2. Якісний аналіз членів ШМО.
3. Річний план роботи ШМО.
4. Протоколи засідань ШМО.
5. План роботи творчої групи.
6. Матеріали семінарів, педагогічних читань.
7. Методичні розробки.
8. Матеріали засідань ШМО (виступи вчителів, конспекти уроків, аналізи уроків).
9. Результати діяльності ШМО (узагальнені матеріали атестації, конкурсів фахової майстерності, участь учнів в інтелектуальних змаганнях тощо).
10. Документація ШМО зберігається 3 роки у ЗНЗ.

Навчально-методичне забезпечення викладання

Основна навчально-методична документація

1. Перелік програм на 20../20.. навчальний рік.

Назва	Клас	видавництво	Рік видання

2. Основні підручники та навчальні посібники.

Назва	Автор	Видавництво	Рік видання

Перелік нормативних документів, які регламентують роботу вчителя у 20../20.. навчальному році

Нормативна база:

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті.
2. Лист Міносвіти і науки України.

Матеріали щодо планування роботи:

3. Календарні плани, складені вчителем на навчальний рік.
4. Сіткове планування роботи вчителя щодо виконання програми.
5. Поурочні плани.

Дидактичні матеріали:

6. Дидактичні матеріали для організації тематичної атестації.
7. Тренувальні завдання та тести для підготовки до екзаменів.
8. Екзаменаційні білети для проведення державного тестування за 9 та 11 класи.

Методичне забезпечення:

9. Матеріали перспективного педагогічного досвіду.
10. Методичні розробки вчителів.
11. Інформаційно-методична карта вчителя.
12. Аналітичний блок роботи вчителя.

Документація кабінету

1. План роботи кабінету.
2. Візитна картка кабінету.
3. Правила техніки безпеки.
4. Журнал оперативного контролю I ступеня.
5. Інструкції щодо правил пожежної безпеки в кабінеті.
6. Книга обліку обладнання та наочності. Акти інвентаризації обладнання та наочності.
7. Звіт про роботу кабінету.
8. Перелік технічних засобів навчання в кабінеті.
9. Список літератури, наявної в бібліотеці кабінету.
10. Графіки проведення консультацій, засідань творчих об'єднань учнівської молоді.
11. Підшивки фахових методичних журналів.

Якісний аналіз учителів, які викладають предмет

Прізвище, ініціали вчителя				
Освіта				
Який ВНЗ закінчив				
Рік закінчення ВНЗ				
Здобутий фах				
Педагогічний стаж				

Категорія				
Звання				
Нагороди				
Курси підвищення кваліфікації (рік)				
В яких класах викладає				
Кількість переможців олімпіад:				
- районних				
- обласних				
- всеукраїнських				
Усього навчає учнів цього н. р.				
З них за підсумком семестру (року)				

Оцінка* ділових якостей вчителів

Прізвище, ініціали вчителя				
Які предмети викладає**				
Стан здоров'я**				
Авторитет серед учнів, батьків, учителів				
Комунікативні здібності, ерудиція, гумор, дикція				
Зацікавленість в якісній роботі				
Зацікавленість у підвищенні фахового й методичного рівнів				
Здатність до обговорення можливих варіантів поліпшення роботи				
Здатність до беззаперечного виконання прийнятих рішень				
Участь у реалізації плану роботи школи				
Усього балів				

*Оцінювання можна здійснювати наступним чином:

3 бали – високий рівень виявлення якості,

2 бали – якість виявляється час від часу,

1 бал – якість виявляється рідко,

0 балів – якість не виявлено.

Високий рівень – 21-18 балів

Достатній рівень – 17-12 балів

Низький рівень – 11-6 балів

Критичний рівень – 5-0 балів

** Параметр не оцінюється

Оцінка* діяльності вчителя керівниками школи

Прізвище, ініціали вчителя				
Доступність викладу нового матеріалу				
Уміння пояснити складні місця				

Уміння своєчасно зняти втому в класі.				
Почуття гумору				
Надання індивідуальної допомоги				
Об'єктивність оцінювання знань, умінь та навичок				
Гуманізм, людяність, чуйність				
Зацікавленість в успіхах учнів				
Вимогливість				
Культура мови, ерудиція				
“Вихід” за межі свого предмета				
Усього балів				

*Оцінювання можна здійснювати наступним чином:

3 бали – високий рівень виявлення якості,

2 бали – якість виявляється час від часу,

1 бал – якість виявляється рідко,

0 балів – якість не виявлено.

Високий рівень – 30-24 балів

Достатній рівень – 23-15 балів

Низький рівень – 4-9 балів

Критичний рівень – 8-0 балів

Схема обліку результативності роботи вчителя у навчальному році

Для того, щоб вести облік результативності роботи вчителя у навчальному році, який може використовуватися при атестації педагогічних працівників, рекомендуємо орієнтовну схему.

Прізвище, ім'я, по батькові			
Усього навчалось учнів минулого року			
% якості знань учнів за навчальний рік			
Загальна кількість учнів, які взяли участь в олімпіадах		учасники	переможці
	Районній		
	Обласній		
	Всеукраїнській		
	Міжнародній		
Загальна кількість слухачів МАН	Районний етап		
	Обласний етап		
	Всеукраїнський етап		
Загальна кількість учасників		учасники	переможці

інтелектуальних конкурсів і змагань			
	Районних		
	Міських		
	Обласних		
	Всеукраїнських		
	Міжнародних		
Кількість відкритих уроків за рік			
Особиста участь на конкурсах фахової майстерності			
Участь вчителя в роботі фахових семінарів, творчих груп			
Продовження навчання випускників у ВНЗ			

**Схема аналізу роботи шкільного методичного об'єднання
за _____ навчальний рік**

- 1.Склад методичного об'єднання: _____.
- 2.ШМО вирішувало такі задачі: _____.
- 3.На засіданнях ШМО розглядалися такі питання: _____.
- 4.Члени ШМО працювали над проблемами: _____.
- 5.Протягом року МО провело такі заходи з метою:
 - впровадження _____;
 - формування ключових компетентностей учнів: _____;
 - підвищення професійного та методичного рівня вчителів: _____.
- 6.Учні школи взяли активну участь у I, II, III турі Всеукраїнських олімпіад з _____ (історії, географії, української мови, хімії, біології тощо) і посіли відповідно місця: _____.
- 7.Протягом року вчителі _____ (історії, географії, української мови, хімії, біології, початкових класів тощо) відвідали уроки колег (коротка анотація цих уроків).
- 8.У своїй діяльності членами ШМО активно застосовувалися такі сучасні технології та методики: _____.
9. _____ (історики, географи, філологи, хіміки, біологи тощо) школи взяли участь у таких заходах за межами навчального закладу: _____.

Аналізуючи роботу ШМО, можна зробити висновок: _____.

Але в роботі методичного об'єднання були відмічені такі недоліки:

_____.

Виходячи з цього, на наступний рік можна поставити завдання:

- залучати учнів і вчителів до роботи міжшкільних факультативів на базі РМК;
- активізувати використання _____, посилити контроль за _____;
- конкретизувати планування _____;

• звернути увагу на _____ тощо.

III. Зміст роботи ШМО з учителями.

Зміст роботи методичного об'єднання

№	Зміст роботи	Термін	Виконавці
1.	Опрацювання рекомендацій щодо вивчення предметів у 20../20.. навчальному році	Серпень	Голова МО, всі вчителі
2.	Планування роботи з предмета в новому навчальному році	Серпень	Учителі
3.	Складання пакету документів освіти та виховання школярів	Вересень	Учителі
4.	Взаємоперевірка готовності кабінетів до нового навчального року: наявність планів роботи, візитних карток, атестаційних листів, правил техніки безпеки	Серпень-вересень	Завідуючі кабінетами
5.	Складання паспорта забезпечення навчально-виховного процесу в кабінеті	Вересень	Завідуючі кабінетами
6.	Вивчення рівня навченості учнів під час навчання	Вхідне тестування (вересень); контрольне тестування (1 раз на семестр)	Учителі МО
7.	Взаємоперевірки виконання програми. Складання звітів	Двічі на рік	Учителі МО
8.	Проведення групових консультацій з проблеми школи	Регулярно між засіданнями	Голова МО
9.	Перевірка стану учнівських зошитів	1 раз на семестр	Голова МО
10.	Проведення методичних оперативок: а) планування роботи на рік; б) аналіз роботи за I, II семестр; в) результати контрольних зрізів знань; г) опрацювання інструктивно-нормативних документів з державної атестації; д) підготовка аналізу роботи за рік	Вересень Грудень Грудень, квітень Квітень Травень	Голова МО, секретар, учителі
11.	Підготовка текстів для контрольних зрізів, завдань для олімпіад	Жовтень	Голова МО
12.	Проведення I (шкільного) і II (районного) етапів олімпіад з предметів	Жовтень, грудень	Голова МО, учителі МО
13.	Підготовка предметного тижня	Вересень	Учителі
14.	Ознайомлення з результатами проведення тестувань з питань спільної роботи вчителів і	Лютий	Учителі

	учнів для удосконалення навчально-виховного процесу		
15.	Підготовка матеріалів до педагогічної виставки	Березень	Голова МО
16.	Аналіз роботи методичного об'єднання за 20../20.. навчальний рік	Травень	Голова МО, секретар, учителі
17.	Планування роботи МО на наступний рік (проведення тестування, інтерв'ювання)	Червень	Учителі, секретар МО
18.	Проведення масових заходів, інформаційних годин з предметів.	Протягом року	

**Тематика засідань
шкільного методичного об'єднання вчителів**

№	Зміст роботи	Ф о р м а р о б о т и	Відповідальні	Відмітка про виконан ня
І зас іда ння я (се рп ень)				
1	Освіта. Якій їй бути? (Нова парадигма освіти)	К р у г л и й с т і	Керівник методичного об'єднання	

		Л У Ч И Т Е Л І В		
2	Забезпечення навчально-виховного процесу в загальноосвітній середній школі	С К Л А Д А Н Н Я М Е Т О Д И Ч Н О Ї П А П К И		Усі вчителі методичного об'єднання
3	Готовність кабінетів до роботи в новому навчальному році	П Е Р Е В І Р К А Д М І		Завідуючі кабінетами

		Н і с т р а ц і ї т а п р о ф с п і л к о в о г о к о м і т е т у		
П зас іда ння я (ли сто па д)				
1	Робота вчителя з підвищення рівня навченості учнів під час навчання	П л а н	Учитель, який атестується	

		У В А Н Н Я С П І Л Ь Н О Ї Р О Б О Т И У Ч Н І В І В Ч И Т Е Л І В			
2	Хочеш зробити світ кращим – почни зі своїх уроків (стратегії навчання)	Д О П О В І Д Ь , С К Л А		Керівник методичного об'єднання	

		Д а н н я н о т а т о к		
3	Результативність позакласних заходів з предметів (вересень – жовтень). Підготовка до проведення олімпіад	С б г о в о р е н н я з в і т і в , с к л а д а н н я з а п и т а н ь		Учителі

4	Огляд новинок методичної та науково-популярної літератури	П о в і д о м л е н н я , б і б л і о г р а ф і ч н и й о г л я д	Завідуюча шкільною бібліотекою	
Ш зас іда ння я (сі чень)				
1	Психологічна підтримка творчості учнів (методи активізації творчої діяльності)	Доповідь, обговорення	Учителі	
2	Творчий портрет учителя, що атестується. Виставка його	Нотатки з уроків,	Керівник методичного	

	доробок.		позакласних заходів	об'єднання	
3	Моніторинг результативності навчання учнів за I семестр. Шляхи поліпшення роботи вчителів методичного об'єднання з питань оволодіння міцними знаннями, вміннями, навичками. Оформлення звітів роботи вчителів		Складання графіку успішності, рейтингу предмета, тестування учнів	Учителі	
IV засідання (березень)					
1	Мета – творча особистість (розвиток творчого потенціалу особистості)	Вивчення результатів та тієї частини психологічних		Учителі	

Г
і
ч
н
о
г
о
т
е
с
т
у
в
а
н
н
я
у
ч
н
і
в
,
с
к
л
а
д
а
н
н
я
т
а
б
л
и
ц
ь
з
і
н
д
и
в
і
д

		У а л і з а ц і ї н а в ч а н н я (з а С у х о м л и н с ь к и м В · С ·)			
2	Організація повторення на уроках	Р е к о м е н д а		Учителі, які працюють у 9 – 11-х класах	

		Ц і ї , с к л а д а н н я а л г о р и т м і в			
3	Матеріал для проведення державної атестації в 11 класі	С б г о в о р е н н я , с к л а д а н н я з а в		Учителі	

		Д а н ь д л я з а т в е р д ж е н н я			
4	Педагогічний вернісаж. (Підготовка матеріалів до виставки в науково-методичному центрі)	М а т е р і а л и , н а п р а ц ь о в а н і в ч и т е л		Учителі, які атестуються	

		я м и			
У зас іда ння я (че рве нь)					
1	Взаємодіюче (інтерактивне) навчання і розвиток мислення учнів	П р а к т и ч н е з а н я т т я		Голова методичного об'єднання	
2	Планування роботи методичного об'єднання на наступний рік. Аналіз роботи вчителів з проблем школи	Т е с т у в а н н я		Учителі методичного об'єднання	
3	Виконання програм з предметів	У ч а с т ь у т е		Учителі методичного об'єднання	

		С Т У В А Н Н І А Д М І Н І С Т Р А Ц І Ї Ш К О Л И			
--	--	--	--	--	--

Форми і напрямки роботи наставника зі стажистом

1. Складання індивідуального плану роботи стажиста з урахуванням його потреб і можливостей.
2. Взаємовідвідування уроків і позакласних заходів з їх подальшим обговоренням.
3. Спільні відвідування уроків досвідчених колег і ретельний їх аналіз.
4. Робота постійно діючого консультативного пункту «Колега – колезі».
5. Випереджувальне відвідування уроків підшефним у наставника.
6. Спільне зі стажистом складання календарно-тематичних планів, планів-конспектів уроків.
7. Допомога стажисту у конструюванні уроків, позакласних заходів.
8. Складання рекомендацій щодо самоосвіти.
9. Ознайомлення з науково-методичною літературою.
10. Обговорення новинок педагогічної літератури, творчих знахідок учителів.

Орієнтовний зміст роботи з молодими та новоприбулими вчителями

№	Зміст роботи	Термін
1.	Співбесіда з молодими та новоприбулими вчителями, їх ознайомлення з навчальним закладом	Серпень
2.	Складання індивідуального плану роботи молодого вчителя з урахуванням його потреб і можливостей	Серпень, вересень
3.	Закріплення наставника за молодим учителем із числа досвідчених педагогів	Вересень
4.	Надання допомоги у складанні календарних та поурочних планів, плану самоосвітньої діяльності, ознайомлення з інструктивно-методичними матеріалами МОНУ, обласного та районного органів управління освітою	Вересень
5.	Надання допомоги в організації навчально-виховного процесу	Вересень
6.	Ознайомлення з правилами ведення класних журналів та оформлення шкільної документації	Вересень
7.	Консультації щодо організації та проведення позакласних заходів, розробка планів їх проведення	Початок жовтня
8.	Відвідування молодим учителем уроків досвідчених колег з подальшим їх обговоренням	Протягом року
9.	Відвідування уроків молодого спеціаліста вчителями ШМО, ознайомлення з поурочними планами та їх аналіз	Протягом року
10.	Допомога у підготовці молодого спеціаліста до участі у шкільному Тижні молодого вчителя	Березень-квітень
11.	Ознайомлення молодого спеціаліста з науково-методичною літературою. Обговорення новинок педагогічної літератури, творчих знахідок інших учителів	Протягом року
12.	Аналіз роботи молодого вчителя на засіданні МО: <ul style="list-style-type: none"> ■ самозвіт учителя про роботу, проведеному протягом року; ■ висновки наставника. 	Травень
13.	Допомога у роботі з «важкими» дітьми та сім'ями	За необхідністю
14.	Залучення до методичної, громадської роботи	Протягом року
15.	Методичні заняття учителя-наставника з молодим учителем	Протягом року

Індивідуальний план роботи з молодим учителем

Тематика занять учителя-наставника з молодим спеціалістом
(відбуваються 1 раз на квартал)

Заняття 1. (Проводиться спільно з психологом) (вересень)

Тема: Особистість та професійні якості вчителя. Адаптація молодого вчителя до педагогічної діяльності у загальноосвітньому навчальному закладі.

Форма заняття: круглий стіл.

Зміст заняття: розкриття психологічних особливостей діяльності учителя з дітьми різних вікових груп. Визначення типів темпераменту людини та особливості роботи з учнями різних типів темпераменту. Планування діяльності молодого вчителя з урахуванням власних особливостей характеру та психології учня.

Заняття 2. (грудень)

Тема. Як навчити учнів вчитися або як зацікавити учнів своїм предметом?

Форма заняття: обмін досвідом з колегами.

Зміст заняття: обмін досвідом досвідчених колег про власні методи і форми організації ефективного уроку, засоби залучення до участі в ньому учнів. Практична робота «Проектуємо урок разом» - розробка фрагментів кількох уроків з урахуванням всіх вимог до нього.

Заняття 3. (лютий)

Тема. Інтерактивне навчання та його ефективність.

Форма заняття: семінарське заняття з елементами тренінгу.

Зміст заняття: визначення поняття «Інтерактивне навчання» як спеціальної форми організації пізнавальної діяльності учнів, що має на меті створення комфортних умов навчання, за яких кожний учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність; співнавчання, взаємонавчання, де учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що знають, уміють і здійснюють. З'ясування напрямків організації інтерактивного навчання, що передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем на основі аналізу обставин і відповідної ситуації; вироблення прийомів, ефективних на інтерактивних уроках.

Заняття 4 (травень)

Тема. Шляхи педагогічного зростання молодого вчителя

Форма заняття: «круглий стіл» за участі членів методичного об'єднання; інформація про педагогічний досвід колег.

Зміст заняття: інформування молодого вчителя більш досвідченими колегами про власні педагогічні підходи до навчання, педагогічні ситуації, що можуть виникнути на уроці, та шляхи їх подолання, труднощі, які можуть виникнути у молодого вчителя під час викладання певного курсу та роботи з класом, розробка шляхів їх подолання.

Практикум з аналізу та розробки методичних підходів до викладення окремих тем тощо. Інформація молодого педагога про власні відкриття та досягнення, отримані протягом навчального року. Заповнення аркуша самооцінки («Плюси» та «мінуси» першого шкільного року).

Приклади тем для самоосвіти вчителів

Загальнопедагогічні питання:

- Особистісно орієнтована система навчання як одна з умов розвитку розумових і творчих здібностей учнів.
- Кооперативні форми навчання як засіб розвитку розумових здібностей учнів.
- Удосконалення в учнів умінь та навичок самостійної роботи як засіб формування навчально-пізнавальної компетентності школярів.
- Використання активних та інтерактивних форм, методів і технологій у навчальному процесі як спосіб розвитку пізнавальних можливостей учнів, їх

особистісних якостей та загальних компетентностей.

Початкова освіта:

- Нестандартні уроки в початкових класах як одна з умов розвитку розумових і творчих здібностей учнів.
- Розвивальне навчання молодших школярів як одна з умов розвитку розумових і творчих здібностей учнів.

Мова та література:

- Використання ігрових елементів на уроках мови та літератури як одна з умов підвищення інтересу учнів до навчання.
- Розвиток зв'язного мовлення учнів як одна з умов розвитку розумових здібностей учнів.
- Використання інтерактивних технологій на уроках української мови та літератури як засіб формування особистості.
- Диференціація та індивідуалізація навчання на уроках української мови як засіб реалізації ідей особистісно орієнтованого навчання.
- Використання елементів особистісно орієнтованої технології навчання на уроках російської мови та літератури як засіб формування в учнів ключових освітніх компетентностей.
- Впровадження технології проблемного навчання на уроках російської мови та літератури як засіб формування в учнів ключових освітніх компетентностей.
- Організація диференційованого навчання на уроках української мови як шлях реалізації ідей особистісно орієнтованого навчання.
- Індивідуальний підхід до учнів в процесі викладання англійської мови як спосіб підвищення пізнавальної активності школярів.

Історія:

- Самостійна робота на уроках історії як засіб формування в учнів навичок самоконтролю.
- Робота з історичними термінами як засіб формування предметної компетентності учнів.

Біологія:

- Впровадження ІКТ на уроках біології як спосіб підвищення інтересу учнів до навчання.

Географія:

- Технології нетрадиційних уроків географії як одна з умов розвитку розумових здібностей учнів.

Фізичне виховання:

- Колове тренування на уроках фізичної культури як одна з умов розвитку фізичних особливостей учнів.

Математика:

Хто, коли вивчав досвід _____

У якій формі узагальнено досвід _____

(опис, альбом, буклет, стенд і т.д.)

Ким схвалений досвід _____

Де зберігаються матеріали _____

Заходи по впровадженню досвіду _____

(організована школа ППД, РМО, ШМО, наставництво)

Дата заповнення картки _____

Відповідальний _____

ПРИКЛАДИ

(вважаємо за доцільне навести зразки аналізу роботи РМО)

Аналіз роботи РМО вчителів історії та правознавства за 2008-2009 н.р.

Методичне об'єднання вчителів історії та правознавства у 2008-2009 н.р. поєднувало 45 вчителів, в тому числі 19 вчителів, які працюють не за фахом.

- 14 вчителів мають “Вищу категорію” (31%);
- 19 вчителів - “І категорію” (42%);
- 4 вчителів - “ІІ категорію” (9 %);
- 8 вчителів - “спеціаліст” (18%).
- 3 вчителів (7%): Ніколова Л.І. (Великотернівська ЗОШ), Збірний А.І. (Охрімівська ЗОШ), Лапіна С.М. (Переможненська ЗОШ) мають педагогічне звання “вчитель-методист”.

- 6 вчителів: Лачко Г.М. (Новоданилівська ЗОШ), Черненко Л.В. (Азовська ЗОШ),

Кононенко В.С. (Якимівська гімназія), Сидоренко В.В. (Азовська ЗОШ), Кизим Т.В., Сазанова А.Т. (Розівська ЗОШ) мають педагогічне звання “Старший вчитель”

У 2008 – 2009 навчальному році вчителі історії та правознавства працювали над проблемною темою “Інтерактивний урок – шлях до реалізації діяльнісного підходу в навчанні історії та правознавства як умова індивідуального розвитку та самовдосконалення учнів”.

У 2008-2009 н.р. робота РМО вчителів історії та правознавства була спрямована на виконання таких завдань:

- впроваджувати комп’ютерні технології при вивченні історії, правознавства та «Історії рідного краю»;

- розвивати в учнів самостійне мислення, критичне ставлення та вміння аналізувати різну інформацію;

- навчати учнів активно використовувати навчальний матеріал в нестандартних ситуаціях;

- вчити учнів самостійно здобувати знання, вести науково-дослідницьку роботу.

На вирішення цих завдань було заплановано 4 засідання (2 теоретичних та 2 практичних).

На теоретичному засіданні «Інтерактивний урок – шлях до реалізації діяльнісного підходу в навчанні історії та правознавства» були розглянуті питання:

1. Аналіз роботи РМО вчителів історії та правознавства у 2007-2008 н.р. План роботи РМО на 2008-2009 навчальний рік.

Керівник РМО Кононенко В.С.

2. Особливості викладання історії у 2008-2009 навчальному році. Вимоги до виконання навчальної програми.

Керівник РМО Кононенко В.С.

3. ЗНО з історії. Результати, проблеми, перспективи.

Вчитель Якимівської ЗОШ №1 Василенко Л.М.

4. Обговорення результатів конференції провідних українських істориків «Шкільна історія»

Керівник РМО Кононенко В.С.

З метою поглиблення знань учителів про компетентісно-орієнтований підхід до навчання при викладанні історії та правознавства було проведено теоретичне засідання за темою «Компетентісно-орієнтований підхід до навчання історії та правознавства» та ділову гру «Історія та життєва компетентність»

На засіданні були розглянуті такі питання:

1. Ключові освітні компетентності.

Керівник РМО Кононенко В.С.

2. Формування громадянської компетентності старшокласників у процесі навчання історії.

Вчитель Якимівської ЗОШ №2 Ладиженко О.М.

1. Предметна компетентність учнів як ключовий орієнтир сучасного навчання історії в школі.

Вчитель Якимівської ЗОШ №3 Ситник А.В.

2. Життєва компетентність як орієнтир сучасної шкільної історичної освіти.

Вчитель Якимівської ЗОШ №2 Павлова О.В.

З метою підвищення кваліфікованого викладання історії з використанням інтерактивних методів навчання, спираючись на поглиблення пізнавального інтересу

учнів на уроках історії, відбулося практичне засідання РМО за темою «Використання інтерактивних методів при вивченні історії та правознавства». На цьому засіданні було розглянуте теоретичне питання: «Використання інтерактивних методів навчання як засіб формування предметної та громадянської компетентності учнів». З метою поширення досвіду вчителі Сидоренко О.О., Сидоренко В.В. провели відкриті уроки.

З метою підвищення компетентності вчителів у викладанні історії та правознавства відбулося практичне засідання РМО за темою «Формування аксіологічної (ціннісно-орієнтаційної) компетенції на уроках історії та правознавства». Присутні познайомилися з теоретичними питаннями: «Компетентісно орієнтований підхід до навчання» (Тимків О.М., Якимівська гімназія) та «Формування аксіологічної компетенції на уроках історії та правознавства» (Кононенко В.С., Якимівська гімназія). З метою ознайомлення практичного формування аксіологічної компетентності вчителя учасники РМО відвідали урок Гончарової С.О. (Шелюгівська ЗОШ).

З метою покращення роботи з обдарованими учнями активну участь у районному семінарі брали:

- Прушинська І.О., Вовчанська ЗОШ (презентація «Сутність технологій інтерактивного навчання»);

- Сидоренко О.О. (Азовська ЗОШ) та Тимків (О.М. Якимівська гімназія) «Взаємодія вчителя й обдарованої дитини у науково-дослідницькій роботі», також виступили учні Грищенко О. («Участь моїх земляків у відбудові Дніпровської ГЕС ім. В.Леніна») та Пацера Д. (Розвиток краєзнавства в Якимівському районі);

- Кононенко В.С. Якимівська гімназія («Особливості проектної діяльності учнів»);

- Байраченко Л.Ф. Якимівська ЗОШ №1 («Творчість та бажання вчителя»).

В 2008-2009 навчальному році з метою підвищення фахової компетентності проводилися районні та обласні конкурси вчителів:

- Обласний конкурс конспектів уроків та позакласних заходів з Історії рідного краю. Матеріали вчителя Горьківської ЗОШ Житніка І.В. були направлені до Запоріжжя.

- 24.09.2008 року проводився конкурс «Якісний тест – шлях до якісної освіти», в якому взяв участь вчитель Радивонівської ЗОШ Андрющенко А.В.

- У квітні 2009 року пройшов районний конкурс вчительських навчальних проектів, створених у рамках роботи за програмою «Intel@Навчання для майбутнього». На конкурс були представлені 2 роботи з історії, виконані вчителями Азовської ЗОШ Сидоренко В.В. («Великі географічні відкриття»), Сидоренко О.О. («Просвітники»), які посіли відповідно I та II місця.

- Прушинська О.І., вчитель Вовчанської ЗОШ, створила програму факультативу «Кіноклуб сімейного права»

Члени РМО вчителів історії та правознавства відповідно графіку з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності навчаються на курсах підвищення кваліфікації. За 2008-2009 н.р. курсову перепідготовку за планом пройшли 7 вчителів (33%).

Участь вчителів в різноманітних конкурсах, курси підвищення кваліфікації на базі ЗОШПО, Мелітопольської філії сприяють професійному росту вчителів, про що свідчать результати атестацій. Протягом навчального року атестувалося 2 вчителі: Лачко В.М. (Новоданилівська ЗОШ), Кизим Т.В. (Розівська ЗОШ). Вони підтвердили свою кваліфікаційну категорію та Кизим Т.В. присвоєно педагогічне звання “старший

вчитель”.

Активну участь в конкурсах прийняли вчителі (у якості керівників) Якимівської гімназії, Якимівської ЗОШ №2, Якимівської ЗОШ №3, Азовської ЗОШ, Атманайської ЗОШ, Великотернівської ЗОШ, Вовчанської ЗОШ, Давидівської ЗОШ, Новоданилівської ЗОШ, Охрімівської ЗОШ, Розівської ЗОШ, Чорноземненської ЗОШ (57% від загальної кількості).

З метою розвитку інтересу до предмета проводяться Всеукраїнські олімпіади, турніри, конкурси - захисти робіт МАН.

Районна конференція конкурсу-захисту реферативних робіт показала, що виріс науковий, дослідницький, виконавчий рівень представлених робіт, але активність учасників знизилася. Якщо в 2007-2008 навчальному році на конкурс-захист було представлено 16 робіт з історії, правознавства та етнографії, то в 2008 - 2009 навчальному році – всього 5 робіт з історії. З них 2 – науково-дослідницькі роботи та 3 реферати. З правознавства та етнографії – жодної роботи.

Науково-дослідницькі роботи з історії були представлені: Якимівською гімназією, вчитель Тимків О.М. та Азовською ЗОШ, вчитель Сидоренко О.О. На III (обласному) етапі конкурсу-захисту робіт МАН вони зайняли відповідно I та III місця.

Учень гімназії Пацера Дмитро зі своєю роботою представляв Запорізьку область на IV (Всеукраїнському) етапі конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт в Києві, де посів IV місце з 24 учасників.

В захисті реферативних робіт взяли участь 2 школи: Якимівська гімназія, вчитель Кононенко В.С. (1 робота) та Розівська ЗОШ, вчитель Кизим Т.В. (2 роботи).

З метою розвитку інтересу до предмета була продовжена робота вчителів зі здібними, обдарованими учнями, а також залучення учнів до різних видів діяльності.

- Щорічний Всеукраїнський конкурс, присвячений Шевченківським дням «Об'єднаймо ж, брати мої!» в номінації «Історія України і державотворення» (Додаток 1);
- Обласний конкурс «Кращий правознавець» (Додаток 2);
- Всеукраїнський інтелектуальний конкурс під патронатом Міжнародного благодійного фонду «Україна-3000». За результатами конкурсу учень Якимівської гімназії Сидоренко Андрій був запрошений на фінал конкурсу до Києва.

У жодному інтелектуальному учнівському конкурсі не взяли участь учні з Якимівської ЗОШ №1, Радивонівської ЗОШ, Ленінської ЗОШ, Переможненської ЗОШ, Червоноармійської ЗОШ, Шелюгівської ЗОШ, Петрівської ЗОШ (33%).

У 2008-2009 навчальному році були проведені I і II етапи Всеукраїнських олімпіад з історії, правознавства та «Історії рідного краю». У II (районному) етапі Всеукраїнських олімпіад. взяли участь:

- Історія – 13 шкіл, 20учнів, 8 переможців.
- Історія РК – 8 шкіл, 13учнів, 4 переможця.
- Правознавство – 9 шкіл, 16учнів, 7 переможців.

Переможців підготували вчителі: Якимівської ЗОШ №1 (Байраченко Л.Ф. – 3 учня, Василенко Л.М.- 2 учня, Фурса С.О.), Радивонівської ЗОШ (Кузнєцова Н.В. – 2 учня), Якимівської ЗОШ №3 (Ситнік А.В., Щетиніна С.М.), Якимівської гімназії (Тимків О.М.), Новоданилівської ЗОШ (Лачко Г.М.), Азовської ЗОШ (Сидоренко О.О.), Ленінської ЗОШ (Коніков О.Г.), Розівської ЗОШ (Кизим Т.В.), Давидівської ЗОШ (Бойко Т.А.), Горьківської ЗОШ (Житнік І.В.), Володимирівської ЗОШ (Янченко Г.Є.) (Додаток 3).

Але в порівнянні з 2007-2008 н.р. кількість учасників олімпіади з історії зменшилась.

Предмет	кількість шкіл, які взяли участь 2007-2008н.р.	2008-2009н.р.	процент зменшення
- Історія	16 шкіл (76%)	(62%)	14%;
- Історія РК	12 шкіл (57%)	(38%)	19%;
- Правознавство	10 шкіл (48%)	(43%)	5%.

Це вказує на недостатню роботу з обдарованими та здібними учнями.

З метою підвищення об'єктивності оцінки освітньої діяльності, зокрема оцінки якості навченості учнів з історії та правознавства починаючи з 2007-2008 навчального року в школах району проводилися моніторингові контрольні роботи

У 2008-2009 навчальному році моніторингові дослідження проводилися в 8 та 10 класах.

Рівневі завдання моніторингових контрольних робіт з історії України відповідали навчальним програмам, охоплювали матеріал за I та II семестр.

43% учнів 8 класу засвоїли матеріал на високому і достатньому рівнях. Порівнюючи показники всіх етапів моніторингових досліджень слід відмітити поліпшення досягнень на кінець року..

Клас	I семестр					Кв. показ	II семестр					Кв. показ	III семестр				
	п	с	д	в	п		с	д	в	п	с		д	в			
8	82	17	10	37	0,47	3	63	185	101	37	0,48	37	59	15	12	4	
83%	21	44	26	9		8	16	48	26	10		79	16	41	32	1	

У 10 класі кількість учнів, що навчаються на достатньому та високому рівнях, на кінець року порівняно з першим семестром збільшилась на 14%.

Клас	I семестр					Кв. показ	II семестр					Кв. показ	III семестр				
	п	с	д	в	п		с	д	в	п	с		д	в			
10	44	11	74	26	0,48	27	15	11	10	48	0,57	28	17	11	10	46	
78%	17	45	28	10		84	5%	40%	38	17		84	6	42	36	16	

Це свідчить про позитивну динаміку.

Але слід зазначити, що в роботі РМО вчителів історії та правознавства є недоліки:

- знизилась активність учителів як керівників щодо участі в конкурсі-захисту реферативних та наукових робіт МАН, районних, обласних інтелектуальних конкурсах, олімпіадах;
- недостатньо використовуються інтерактивні методи навчання на уроках історії, правознавства та курсу «Історія рідного краю»;

З метою усунення недоліків необхідно звернути увагу на наступні завдання:

- продовжити роботу з оволодіння та впровадження комп'ютерних технологій при вивченні історії, правознавства та «Історії рідного краю»;
- брати активну участь вчителям як керівникам в різноманітних інтелектуальних конкурсах;
- використовувати різноманітні форми проведення РМО та впроваджувати передовий досвід колег інших шкіл.

Додаток 1

**Переможці II (районного) етапу Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості
номінація “Історія України і державотворення”**

№	Учень	Клас	Назва роботи	ЗНЗ	Місце	Учитель
1	Єрмолаєва Анна	10	“Переяславська угода 1654 р.”	Азовська ЗОШ	I	Сидоренко В.В.
2	Бурячник Ганна	11	“І буде правда на землі...”	Якимівська гімназія	II	Кононенко В.С.
3	Неміч Ольга	9	“Роль Б. Хмельницького у національно-визвольній війні середини XVII ст.”	Якимівська ЗОШ №2	II	Ладиженко О.М.
4	Терещенко Марина	10	“Хмельниччина – надбання чи втрата?..”	Великотернівська ЗОШ	III	Ніколова Л.І.
5	Конохова Марина	10	“Національно-визвольна війна українського народу”	Вовчанська ЗОШ	III	Прушинська О.І.
6	Павлова Вікторія	11	“Богдан Хмельницький – історичний портрет на тлі епохи”	Розівська ЗОШ	III	Кизим Т.В.

Склад районної команди

**III (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості,
присвяченого Шевченківським дням
Номінація “Історія України і державотворення”**

	Учень	Клас	Назва роботи	ЗНЗ	Учитель
1	Єрмолаєва Анна	10	“Переяславська угода 1654 р.”	Азовська ЗОШ	Сидоренко В.В.
2	Бурячник Ганна	11	“І буде правда на землі...”	Якимівська гімназія	Кононенко В.С.
3	Неміч Ольга	9	“Роль Б. Хмельницького у національно-визвольній війні середини XVII ст.”	Якимівська ЗОШ №2	Ладиженко О.М.

Додаток 2

**Переможці I (районного) туру обласного конкурсу
«Кращий правознавець 2008»
за темою «Права людини та їх державний захист»**

	Учень	Клас	ЗНЗ	Учитель
1	Соколова Світлана	9	Якимівська ЗОШ №3	Щетиніна С.М.
2	Дружина Тетяна	10	Якимівська гімназія	Тимків О.М.
3	Фадєєва Марія	11	Якимівська ЗОШ №3	Щетиніна С.М.

Ці учні були запрошені до Запоріжжя для отримання нагород.

Додаток 3

**Результати II туру Всеукраїнських олімпіад з історії
в 2008-2009 навчальному році**

Предмет	П.І. учня	Школа	Клас	Місце	ПП вчителя
Історія	Лукаш Катерина	Якимівська ЗОШ №1	8	II	Василенко Л.М.
Історія	Федоров Вадим	Якимівська гімназія	8	III	Тимків О.М.
Історія	Ніконорова Ольга	Якимівська ЗОШ №1	8	III	Василенко Л.М.
Історія	Пенькова Світлана	Якимівська ЗОШ №3	8	III	Ситнік А.В.

Історія	Жукова Вікторія	Новоданилівська ЗОШ	8	III	Лачко В.М.
Історія	Глушко Юлія	Азовська ЗОШ	9	II	Сидоренко О.О.
Історія	Снопко Юрій	Ленінська ЗОШ	9	III	Коніков О.Г.
Історія	Ніконорова Анастасія	Якимівська ЗОШ №1	11	II	Фурса С.О.

**Результати II туру Всеукраїнських олімпіад з правознавства
в 2008-2009 навчальному році**

Предмет	П.І. учня	Школа	Клас	Місце	ПП вчителя
Правознавство	Авраменко Марія	Розівська ЗОШ	9	I	Кизим Т.В.
Правознавство	Рубан Ксенія	Якимівська ЗОШ №1	9	II	Байраченко Л.Ф.
Правознавство	Гриднева Дарія	Давидівська ЗОШ	9	II	Бойко Т.А.
Правознавство	Кидалова Христина	Якимівська ЗОШ №1	9	III	Байраченко Л.Ф.
Правознавство	Кім Наталія	Якимівська ЗОШ №1	9	III	Байраченко Л.Ф.
Правознавство	Фурса Жанна	Якимівська ЗОШ №3	9	III	Щетиніна С.М.
Правознавство	Саркісов Володимир	Якимівська ЗОШ №1	10	III	Байраченко Л.Ф.

**Результати II туру Всеукраїнських олімпіад з «Історії рідного краю»
в 2008-2009 навчальному році**

Предмет	П.І. учня	Школа	Клас	Місце	ПП вчителя
Історія рідного краю	Мимрик Аліна	Горьківська ЗОШ	9	II	Житник І.В.
Історія рідного краю	Шаріна Ганна	Радивонівська ЗОШ	9	III	Кузнєцова Н.В.
Історія рідного краю	Елісов Байрам	Володимирівська ЗОШ	10	III	Янченко Г.Є.
Історія рідного краю	Переверзєва Ганна	Радивонівська ЗОШ	10	III	Кузнєцова Н.В.

У III турі Всеукраїнських учнівських олімпіад в 2008-2009 навчальному році взяли участь:

Предмет	П.І. учня	Школа	Клас	ПП вчителя
Історія рідного краю	Мимрик Аліна	Горьківська ЗОШ	9	Житник І.В.
Правознавство	Авраменко Марія	Розівська ЗОШ	9	Кизим Т.В.
Історія	Глушко Юлія	Азовська ЗОШ	9	Сидоренко О.О.

**Аналіз
роботи РМО вчителів основ здоров'я та ОБЖ
за 2008 – 2009 навчальний рік**

У 2008-2009 навчальному році РМО налічує 31 вчителя. З них усі, крім вчителя Охрімівської ЗОШ Довжик Ольги Віталіївни (середня спеціальна), мають вищу освіту. 97% вчителів зі спеціальністю біологія, географія, хімія. Тільки 1 вчитель (3%) з Шелюгівської ЗОШ Казанчан Артур Олександрович є викладачем ОБЖД за фахом.

У 2008-2009 н.р. в склад РМО входять учителі з такими кваліфікаційними категоріями:

- вища – 6 (19%);

- I категорія – 7 (22%);
- II категорія – 10 (32%);
- спеціаліст – 8 (25%);
- вчитель – методист – 1 (3%);
- старший вчитель – 1 (3%).

У 2008-2009 навчальному році РМО вчителів основ здоров'я та ОБЖ продовжувало працювати над проблемною темою “Формування на уроках основ здоров'я та ОБЖ навичок прийняття оптимальних рішень у нестандартних ситуаціях як умова індивідуального розвитку та самовдосконалення учнів”.

Основним змістом роботи районного методичного об'єднання вчителів основ здоров'я та ОБЖ є:

- вивчення та аналіз програм та підручників, методичних розробок і рекомендацій, нормативно - інструктивних документів;
- підвищення ефективності викладання основ здоров'я та ОБЖ;
- формування позитивної мотивації участі педагогів у методичній роботі шкіл району.

В 2008-2009 навчальному році робота РМО була спрямована на досягнення основної мети сучасного навчання – створення оптимальних умов для розвитку особистості та роботу над районною науково-методичною темою.

Робота РМО була спрямована на вирішення наступних задач:

1. Розвивиток знань, умінь і навичок учнів з використанням окремих елементів інноваційних технологій.
2. Вдосконалення роботи з обдарованими дітьми шляхом направленості на ре-зультативність їх участі в інтелектуальних конкурсах.
3. Урізноманітнення форми проведення засідань РМО.

На реалізацію цих завдань, а також з метою підвищення професійного та методичного рівня вчителів протягом 2008-2009 навчального року відбулося, чотири методичних об'єднання, які проводилися з використанням активних форм і методів навчання. Це урок-тренінг, практична робота, урок з використанням інтерактивних методів «Етапи аналізу уроку», робота в групах (диспут, дискусія, діалог) тощо. Практичні заняття на цих засіданнях проходили з метою удосконалення викладання предмету державною мовою; на них використовувалтсь різні предметні словники (тлумачний, орфографічний, українсько-російський) і посібники.

З метою поширення досвіду на засіданнях РМО вчителів основ здоров'я та ОБЖ були розглянуті такі теми:

1. Методичні рекомендації до викладання предмета ОБЖ та Основ здоров'я у 2008-2009 н.р.
2. Комплексний підхід до формування у школярів здорового способу життя.
3. Впровадження інтерактивних методів на уроках Основ здоров'я та ОБЖ у 2008-2009 н.р.
4. Результативність організації науково-методичної роботи вчителями та перспективи роботи МО на наступний навчальний рік.

У роботі РМО використовувалися матеріали кафедри реабілітаційної педагогіки та здорового способу життя ЗОІППО, надані на обласних семінарах, що позитивно вплинули на впровадження новітніх педагогічних технологій у викладанні курсу Основ здоров'я та ОБЖ.

З метою поширення досвіду щорічно проводяться відкриті уроки. У 2008-2009

навчальному році учитель Рудаченко О.В. (Новоданилівська ЗОШ) показала відкритий урок на тему: «Шкідливі звички».

Самоосвітня робота з таких питань як: використання інноваційних, комп'ютерних технологій (інтерактивних методів; критичного, аксіологічного мислення) вчителів сприяла підвищенню їхньої кваліфікації.

Відповідно до плану проходження курсової перепідготовки у 2008-2009 н.р. курси підвищення кваліфікації пройшли:

Елісова С.П. – Якимівська ЗОШ №2

Наумова О.В. – Якимівська ЗОШ №1

Баранова М.Я. – Радивонівська ЗОШ

Активну участь у роботі РМО брали вчителі: Павлова Л.В. (Якимівська гімназія), Рудаченко О.В. (Новоданилівська ЗОШ), Петушкова І.П. (Великотернівська ЗОШ), Елісова С.П. (Якимівська ЗОШ №2), Костюкова Ю.В. (Якимівська ЗОШ №3), Баранова М.Я. (Радивонівська ЗОШ), Наумова О.В. (Якимівська ЗОШ №1), Коников О.В. (Ленінська ЗОШ), Воробйов Ю.Г. (Переможненська ЗОШ), Афанасьєва Г.В. (Володимирівська ЗОШ) та методист РМК Загнойко І.М.

З метою розвитку інтересу до предмета була продовжена робота вчителів зі здібними, обдарованими учнями, а також залучення учнів до різних видів діяльності.

В період між засіданнями активізувалася позакласна робота: проводилися лекції, бесіди з пропаганди здорового способу життя, вікторини, конкурси, предметні тижні.

В конкурсі “Обери життя” взяли участь 16 шкіл району (80 учнів), що на 24% більше, ніж в минулому році. В акції, яка мала назву “Діти Якимівщини проти шкідливих звичок” взяли участь всі школи району (100%). В обласному конкурсі “Я хочу жити в якісному світі” взяли участь Якимівська ЗОШ №1 (5 учасників), Якимівська ЗОШ №3 (3 учасників), Чорноземненська ЗОШ (1 учасник), Якимівська гімназія (1 учасник), Якимівська ЗОШ №2 (2 учасника). Відеолекція “Правда про наркотики” була розповсюджена по всіх школах Якимівського району, а методичні матеріали (диск, підручник для тренера) для проведення тренінгів за програмою “Школа проти СНІДу” отримали тренери, які пройшли ці курси, що сприяло росту технологічної компетентності.

У роботі РМО є недоліки:

1. Переважна більшість шкіл району не має куточків з Основ здоров'я та ОБЖ.
2. Як правило, школи не планують курсову перепідготовку вчителів основ здоров'я та ОБЖ, тому що викладається предмет не фахівцями за спеціальністю, а вчителями з інших предметів.
3. Немає постійних та досвідчених фахівців з курсів Основ здоров'я та ОБЖ.
4. Вчителі недостатньо володіють комп'ютерними технологіями.

У 2009-2010 навчальному році методичному об'єднанню вчителів ОБЖ необхідно направити роботу на вирішення наступних задач:

1. Підвести підсумки роботи над проблемною темою.
2. Працювати над подальшим впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій.
3. Накопичувати матеріали з предметів та впроваджувати їх у практику.
4. Використовувати різноманітні форми проведення РМО та впроваджувати передовий досвід колег інших шкіл.
5. Більш ефективно використовувати комп'ютерні технології на уроках та

позакласних заходах.

6.Розпочати роботу над проектним методом навчання.

7.Створювати робочу методичну картотеку та налагодити співпрацю з бібліотеками з питань популяризації літератури на тематику здорового способу життя.

У 2009-2010 навчальному році РМО вчителів Основ здоров'я та ОБЖ завершує роботу над проблемною темою «Формування на уроках основ здоров'я та ОБЖ навичок прийняття оптимальних рішень у нестандартних ситуаціях».

АНАЛІЗ

роботи РМО вчителів інформатики

за 2008-2009 навчальний рік

Методичне об'єднання вчителів інформатики у 2008 - 2009 н.р. поєднувало 22 педагогів:

-вищої категорії- 3 (13,6 %)

-I категорії- 6 (27,3 %)

-II категорії- 1 (4,5%)

-спеціалістів- 12 (54,5 %)

Педагогічний стаж вчителів:

- менше 5 років - 5 (22,7%)

- від 5 до 10 – 5 (22,7%)

- більше 10 - 12 (54,5 %)

Перед методичним об'єднанням вчителів інформатики у 2008-2009 н.р. була поставлена мета підвищити інформаційну компетентність вчителя за рахунок впровадження компетентнісного підходу в процес викладання інформатики, організувати пошук та обґрунтування кроків оптимізації навчального процесу, розглянути організацію допрофільного та профільного навчання з предмету.

Основні напрямки роботи РМО були сформульовані з урахуванням рекомендацій РМК, ЗОІППО та з метою реалізації методичної теми району.

Основні напрямки роботи РМО:

- забезпечення державних вимог щодо рівня освіти учнів;
- підвищення професійної компетентності вчителів інформатики району;
- удосконалення рівня викладання курсу;
- забезпечення диференційованого, профільного підходу до навчання;
- забезпечення роботи з використання нових інформаційних технологій;
- організація позакласної роботи з обдарованими дітьми.

У 2008-2009 н.р. методичне об'єднання вчителів інформатики працювало над темою «Формування та розвиток основних компетенцій учнів та вчителів засобами ІКТ»

Завдання роботи РМО в 2008-2009 н. р.:

- знайомство з нормативною та методичною документацією з питань освіти, інформатизації та викладання шкільного курсу;
- забезпечення професійного, культурного та творчого росту вчителя;
- вивчення змісту, технологій та методів педагогічної діяльності з предмету;
- організація роботи з обдарованими дітьми;
- узагальнення передового педагогічного досвіду вчителів та впровадження його в роботу.

На реалізацію цих завдань, а також з метою підвищення професійного та методичного рівня вчителів протягом 2008-2009 н.р. були проведені 4 засідання РМО:

- «Організаційно-методичне забезпечення викладання інформатики у 2008-2009 н.р.»;
- «Інформаційна компетентність вчителя інформатики як умова формування особистостної життєвої компетенції учня»;
- «Особливості впровадження допрофільного та профільного навчання з інформатики»;
- «Інноваційні технології як складова виховання творчої особистості».

З метою визначення шляхів практичного формування ключових компетенцій учня на уроках інформатики члени РМО відвідали урок інформатики в Володимирівській ЗОШ (учитель Макаров Д.Ю.)

З метою вивчення особливостей впровадження допрофільного та профільного навчання з інформатики члени РМО відвідали урок інформатики в Великотернівській ЗОШ (учитель Нурлаєва С.Т.)

З метою введення в практику роботи вчителя сучасних інноваційних технологій відвідали урок інформатики в Новоданилівській ЗОШ (вчитель Єгорченко Н.І.)

На проведених засіданнях вчителі обговорювали й теоретичні питання викладання предмету, й обмінювались досвідом роботи. Але питання організації позакласної роботи розглядались недостатньо. Тому в основних напрямках роботи на 2009-2010 навчальний рік планується продовжувати :

- розробляти шляхи практичного формування ключових компетенцій учня на уроках інформатики;
- впроважувати допрофільне та профільне навчання з інформатики;
- формувати поглиблене розуміння суті знань й способів дій;
- збуджувати творчу активність та стимулювати пізнавальну діяльність учнів.

Засідання РМО проводилися в таких формах, як: повідомлення, анкетування, нарада, практикум, засідання, демонстрація на ПК, творчі звіти, конкурси, обмін досвідом, проведення уроку.

Між засіданнями проводились консультації з планування, організації роботи молодосвідченого вчителя, курси за програмою «Інтел@Навчання для майбутнього»,

«Партнерство у навчанні» (Мазаєва І.А., Баранов Ю.Б., Якимівська гімназія). Педагоги підвищували свій методичний рівень шляхом самоосвіти: Єгорченко Н.І. (Новоданилівська ЗОШ) взяла участь в обласній творчій групі з роботи над темою «Дидактичне проектування впровадження системи дистанційного навчання на рівні навчального закладу»; Баранов Ю.Б. (Якимівська гімназія) - у семінарах ЗОІППО з тем «Інформаційне середовище навчального закладу та району в контексті розвитку освіти Запорізького регіону», «Організація і функціонування гуртків з ІКТ «Інтершкола». Баранов Ю.Б. (Якимівська гімназія) та Купко Г.В. (Якимівська ЗОШ №2) проводили лекційно-практичне заняття «Шляхи формування технологічної компетентності вчителів» (Якимівська гімназія).

Відповідно плану проходження курсової підготовки у 2008-2009 навчальному році курси підвищення кваліфікації пройшли Матвієнко С.В. (Азовська ЗОШ), Бражко Т.І. (Давидівська ЗОШ), Устиченко Г.В. (Розівська ЗОШ), Баранов Ю.Б. (Якимівська гімназія).

Учителі Устиченко Г.В. та Салахутдінова С.Т (Розівська ЗОШ) на базі ЗОІППО пройшли пролонговані курси з інформатики.

У 2008-2009 навчальному році підвищили свій фаховий рівень вчителі:

- Баранов Ю.Б. (Якимівська гімназія) встановлено «вищу категорію»;
- Мазаєва І.А. (Якимівська гімназія) підтвердила «вищу категорію» та присвоєно звання «учитель-методист»;
- Куркурін С.К. (Чорноземненська ЗОШ) – підтвердив “І категорію”;
- Купко Г.В. (Якимівська ЗОШ №2) встановлено «ІІ категорію»;
- Єгорченко Н.І. (Новоданилівська ЗОШ) встановлено «ІІ категорію».

Тематика засідань та самоосвіта сприяли фаховому зростанню та становленню вчителів. Вчителі Мазаєва І.А. (Якимівська гімназія), Купко Г.В. (Якимівська ЗОШ №2), Єгорченко Н.І. (Новоданилівська ЗОШ) взяли участь у районному конкурсі «Вчитель року». Вчитель Мазаєва І.А посіла 5 місце в обласному конкурсі «Вчитель року». За результатами участі їй було присвоєно звання «учитель-методист».

Але в роботі РМО є певні недоліки:

- недостатня участь школярів в олімпіадних змаганнях;
- відсутність цілеспрямованої індивідуальної роботи з обдарованими учнями;
- повільне впровадження інноваційних технологій в практику роботи вчителів;
- недостатнє використання в практиці роботи вчителів проблемних, евристичних та дослідницьких методів роботи;

З метою усунення недоліків РМО необхідно зосередити увагу на наступних завданнях:

- вивчити зміст, технології та методи педагогічної діяльності з предмету;
- організувати позакласну роботу з предмету;
- забезпечити професійний, культурний та творчий ріст учителя;
- узагальнити передовий педагогічний досвід вчителів та впроваджувати його в

роботу.

**АНАЛІЗ
роботи РМО вчителів фізичного виховання
за 2008-2009 н.р.**

На початок навчального року до складу РМО входило 30 вчителів фізичного виховання.

З них мають кваліфікаційну категорію

спеціаліст – 3 вчителів (10%)

спеціаліст 2 категорії – 8 вчителів (24%)

спеціаліст 1 категорії – 14 вчителів (49%)

спеціаліст вищої категорії – 5 вчителів (17%)

У 2008-2009 н.р. відповідно до проблемної теми району робота РМО вчителів фізичного виховання була спрямована на реалізацію проблемної теми “Формування в учнів потреби здорового способу життя на уроках та в позаурочний час”, а також на розв’язання та виконання наступних завдань:

- організація роботи зі зміцнення здоров’я учнів;
- підвищення професійного рівня вчителів через самоосвіту;
- вивчення педагогічного досвіду вчителів фізвиховання;
- розвиток вмінь та навичок здібних та обдарованих учнів;
- вивчення питань стосовно планування, оцінювання навчальних досягнень учнів;
- організація та підготовка районних змагань.

На реалізацію цих завдань, а також з метою підвищення професійного та методичного рівня вчителів протягом навчального року були проведені засідання РМО. Три з них були практичними на базі Ленінської ЗОШ, Радивонівської ЗОШ, Володимирівської ЗОШ. Під час засідання були розглянуті наступні питання:

- особливості викладання та планування предмета у 2008-2009 н.р;
- методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів;
- виконання правил т/б під час проведення уроків та позаурочних заходів;
- розвиток рухових якостей учнів на уроках гімнастики;
- особистісно зорієнтоване навчання як спосіб розвитку особистості учня;
- використання методів суворо регламентованої вправи;
- робота зі здібними та обдарованими учнями;
- історія розвитку міні-футболу.

Протягом навчального року з метою розвитку спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи закладами освіти проведено тижні фізичної культури, олімпійські тижні, Дні здоров'я, спортивні змагання з різних видів спорту.

У змаганнях 64-ої спартакіади учнівської молоді взяли участь 20 закладів освіти району, 772 учня (минулого року 752).

Під час проведення спартакіади команди ЗНЗ показали наступні результати:

Вид спорту	Місце	Заклад освіти
л/атлетичний крос	I	Давидівська ЗОШ
	II	Радивонівська ЗОШ
	III	Якимівська ЗОШ № 2

настільний теніс	I	Шелюгівська ЗОШ
	II	Володимирівська ЗОШ
	III	Давидівська ЗОШ
шахи	I	Якимівська гімназія
	II	Якимівська ЗОШ № 3
	III	Шелюгівська ЗОШ
міні-футбол	I	Радивонівська ЗОШ
	II	Володимирівська ЗОШ
	III	Давидівська ЗОШ
волейбол (дівчата)	I	Якимівська ЗОШ № 1
	II	Охрімівська ЗОШ
	III	Якимівська ЗОШ № 2
волейбол (хлопці)	I	Н.Данилівська ЗОШ
	II	Радивонівська ЗОШ
	III	Давидівська ЗОШ

На обласному рівні учні закладів освіти району показали такі результати:

- 1 місце - волейбол (дівчата)
- 2 місце - волейбол (юнаки)
- 10 місце - настільний теніс
- 7 місце - шахмати
- 9 місце - л/атлетика
- 11 місце - л/а крос
- 8 місце - міні-футбол

В особистому заліку з легкої атлетики учень Охрімівської ЗОШ Соболь Артем посів 1-е місце.

Загальне місце району в обласній спартакіаді - 11 (минулого року - 14).

За підсумками 2008-2009 н.р. у 64-спартакіаді призіві місця посіли команди

- Шелюгівська ЗОШ – 1 місце
- Якимівська гімназія - 2 місце
- Охрімівська ЗОШ – 3 місце

Протягом 2008-2009н.р. під час атестації Новоданилівської ЗОШ, Горьківської ЗОШ, Червоноармійської ЗОШ здійснена перевірка вмінь та навичок учнів, роботи вчителів. Перевірка показала, що 71% учнів мають високий та достатній рівень знань та вмінь з предмета.

Слід відзначити ефективну роботу з розвитку фізичних якостей здібних та обдарованих учнів таких вчителів, як:

- Колодочка Н.А., Бражко В.М. (Шелюгівська ЗОШ);
- Пономаренко О.В. (Охрімівська ЗОШ);
- Осипчук О.О. (Давидівська ЗОШ);
- Шершин В.А. (Радивонівська ЗОШ);
- Азаренков А.М. (Володимирівська ЗОШ);
- Дойко О.Л., Качан С.М. (Якимівська гімназія);
- Качур О.М., Голякова В.М. (Якимівська ЗОШ № 2).

Відповідно плану проходження курсової перепідготовки у 2008-2009 н.р. курси підвищення кваліфікації пройшли 4 вчителі.

Самоосвіта вчителів та участь у засіданнях РМО протягом 2008-2009 н.р.

сприяла підвищенню професійного та методичного рівня вчителів. Учитель Чорноземненської ЗОШ Куркурін С.К. підтвердив кваліфікаційну категорію “спеціаліст 1 категорії”.

Але поряд із цим у роботі РМО вчителів фізичного виховання були певні недоліки:

- недостатня активність вчителів під час підготовки та проведення РМО;
- не урізноманітнювались форми проведення РМО;
- не аналізувалися питання позакласної роботи з учнями;
- не проводилась робота вчителів по створенню банку даних учнів, стану їх фізичного розвитку;
- на недостатньому рівні проводилась методична робота між засіданнями.

З метою усунення недоліків РМО вчителів фізичного виховання необхідно зосередити увагу на наступних завданнях:

- урізноманітнення форм проведення засідань РМО;
- активізація роботи зі здібними та обдарованими учнями;
- використання ІКТ на уроках фізвиховання і позакласній роботі;
- вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду вчителів;
- залучення вчителів до програм “Intel”, “Партнерство у навчанні”.

У 2008-2009 н.р. продовжити працювати над проблемною темою РМО “Формування потреби здорового способу життя учнів на уроках та в позаурочній діяльності”

IV. Організація роботи ШМО з учнями

Система позакласної роботи з учнями

Позакласна робота є невід’ємною частиною процесу навчання і впливає на підсвідомість і поведінку дітей, поглиблює й розширює їхні знання та інтелектуальні здібності, соціальні потреби, поєднуючи в собі різнобічну діяльність учителя й учнів.

Зміст її підпорядкований меті: дати можливість кожному вихованцеві спробувати свої сили й здібності, знайти справу за покликанням, вибрати вид діяльності, який найкраще відповідає особистим інтересам та нахилам дитини і сприяє її самореалізації.

Форми позакласної роботи							
Гуртки	Пошуковий загін, експедиції, екскурсії		Учнівські наукові дослідження		Прес-центр		Клуби

Творчі конкурси		Виховні години, години спілкування		Соціально корисні заходи та акції		Шкільний історико-краєзнавчий музей	
-----------------	--	------------------------------------	--	-----------------------------------	--	-------------------------------------	--

Технології позакласної роботи			
Дослідницькі	Інтерактивні	Проектні	Ігрові

Позакласна робота не обмежується діяльністю лише вчителя та учнів.

Неформальні молодіжні об'єднання	Батьки	Керівництво навчального закладу		Шкільне самоврядування	
	Учитель +учень				Інші навчальні заклади
Трудові колективи					Позашкільні заклади освіти
Інші вчителі-предметники		Об'єднання громадян	Місцеві органи державної влади та місцевого самоврядування		

Орієнтовний план роботи вчителя з учасниками олімпіади.

Вересень.

1. Уточнення розкладу навчальних занять учителя та учнів, що виявили бажання взяти участь в олімпіаді з предмету, вибір часу для проведення консультацій.
2. Діагностика навчальних можливостей учнів.
3. З'ясування проблем та прогалин у знаннях з предмета; вироблення напрямків спільної роботи на навчальний рік.
4. Складання графіка підготовки учнів до олімпіади.

Жовтень.

1. Щотижневі індивідуальні та групові консультації з майбутніми учасниками олімпіад.
2. Робота з формування позитивної мотивації учня до інтелектуальної та творчої діяльності.
3. Встановлення зв'язків з батьками учнів з метою координування зусиль щодо розвитку особистості дитини та створення умов для цього.
4. Проведення I (шкільного) етапу учнівських олімпіад. Підбиття підсумків. Співбесіда з учасниками районної олімпіади щодо організації навчальної діяльності з підготовки до змагань.

Листопад.

1. Щотижневі індивідуальні та групові консультації з учасниками районної олімпіади.
2. Зустріч з психологом. Тренінг «Психологічна налаштованість дитини на участь в інтелектуальних змаганнях. визначення конкретної мети участі в них»
3. Проведення під час канікул тренувальних зборів переможців шкільної олімпіади з метою підготовки до районної. Розв'язання тестових завдань та виконання контрольних робіт з предмета. Формування команди для участі у II (районному) етапі олімпіади.
4. Участь команди у II (районному) етапі олімпіади.

Грудень.

1. Щотижневі індивідуальні та групові консультації з переможцями районної олімпіади, рекомендованими до участі в обласному етапі.
2. Складання та розв'язання робочого ланцюжка (алгоритму роботи): проблема – дослідження – аналіз та порівняння досліджуваних явищ – встановлення зв'язків між ними – узагальнення – висновки – формулювання власних оціночних суджень.
3. Організація роботи над тренувальними завданнями і зразками олімпіадних завдань різних рівнів за попередні роки.
4. Робота з формування та вдосконалення вмінь самостійного здобуття інформації, її переосмислення та переробки.

Січень.

1. Індивідуальна робота з учасниками обласної олімпіади з виявлення вразливих місць кожного учня та їх подолання.
2. Організація психологічного супроводу етапу підготовки учня до змагання. Виховання упевненості у своїх можливостях та здібностях.
3. Постійна діагностика знань та їх коригування.

4. Участь у II (обласному) етапі олімпіади.

Лютий-березень.

1. Підготовка переможця обласної олімпіади до участі в обласних навчально-тренувальних зборах з метою формування команди для участі у IV (Всеукраїнському) етапі олімпіади.
2. Індивідуальні консультації щодо поточних проблем підготовки.
3. Залучення до підготовки учня батьків-науковців, викладачів ВНЗ.
4. Участь у IV (Всеукраїнському) етапі олімпіади.

Квітень-травень

1. Підготовка учня до виступу-звіту на засіданні шкільного методичного об'єднання, учнівського самоврядування, засіданні педради, батьківських зборах.
2. Опанування теоретичних знань з предмета та навичок підготовки до участі в олімпійських змаганнях на наступний рік.
3. Опрацювання та розв'язання завдань до тематичного оцінювання навчальних досягнень учнів, моніторингу якості освіти, тестових завдань до ЗНО, виконання тренувальних вправ для систематизації знань з предмета.

Науково-дослідницька діяльність учнів.

(З досвіду формування учня-науковця)

Формування науково-дослідницьких умінь і навичок у старшокласників – процес складний і довготривалий, керувати яким може лише досвідчений й умілий вчитель, який бачить і розрізняє у цьому процесі кілька етапів, що відрізняються змістом, методами, формами організації діяльності, але служать одній спільній меті.

Перший етап: створення умов для виявлення інтересів та здібностей учнів як прояву їх готовності до будь-якої творчої діяльності у цілому і науково-дослідницької зокрема. Виділяють такі складові групи факторів розвитку школяра:

Педагогічні	Психологічні	Соціальні
1. Вільний вибір. 2. Активна діяльність. 3. Взаємозв'язок з учителем-консультантом. 4. Новітні форми і методи дослідження	1. Вивчення індивідуальних особливостей особистості. 2. Емоційна комфортність. 3. Ситуація успіху. 4. Позитивна Я-концепція. 5. Самореалізація.	1. Обмін суб'єктивним досвідом. 2. Толерантність спілкування. 3. Відповідальність. 4. Самостійність. 5. Вміння робити вибір та відстоювати його. 6. Формування комунікативних компетентностей.

Другий етап: оволодіння оптимальним обсягом знань умінь, навичок, ідей, необхідних для виконання наукового дослідження, методів пізнання завдань і цілей роботи, а також способів їх досягнення. Науково-дослідницькі та творчі роботи – невід'ємна складова цього етапу.

Третій етап: самостійна самоосвітня науково-дослідницька діяльність, що

передбачає поєднання власних мотивів, захоплень, інтересів із комплексом заходів щодо їх вирішення; свобода і самостійність вибору форм, методів, темпів, джерел дослідження залежно від можливостей; безперервність у самоосвіті і самовдосконаленні; уміння аргументовано й доказово подати результати отриманих досліджень тощо.

Стадії виконання учнівської дослідницької роботи

Перш ніж приступити до наукового дослідження, юний науковець повинен уважно ознайомитися з вимогами, що висувуються до робіт такого типу, та стадіями їх виконання, навчитися розуміти й дотримуватися їх.

1. Першим кроком у цьому має бути визначення секції, на яку подаватиметься робота.

2. Вибір теми дослідження.

3. Визначення мети роботи.

4. Складання плану, який є начерком, ескізом майбутнього дослідження, допомагаючи учневі уявити майбутню роботу композиційно в цілому.

Етап роботи	Термін		Завдання дослідника на етапі	Заплановані (або отримані) результати

План не є остаточним і передбачає внесення коректив, зміну напрямків чи методів ведення дослідження.

5. Практичне виконання роботи з обов'язковим дотриманням стандартних вимог до оформлення робіт.

Критерії вибору теми наукової роботи

1. Науковість, що передбачає вірогідність, повноту, значущість обраної теми.

2. Актуальність-важливість досліджуваної проблеми для сьогодення та необхідність її вирішення на сучасному етапі.

3. Посильність для розуміння учнями за обсягом, характером, змістом, методикою дослідження, мірою складності.

4. Оптимальність, тобто відповідність сутності і характеру проблеми дослідницьким можливостям та вмінням учня.

5. Новизна, яка передбачає такий зміст дослідження, який подає невідомі досі факти, аргументи, викладає їх нетрадиційно, з використанням нових методів та форм.

Визначення мети та завдань

Мета – майбутній результат, якого прагне досягти автор. Це прагнення ґрунтується на припущеннях, гіпотезах, порівняннях, часом протилежних думок; передбачає пошук шляхів вирішення проблеми, визначає методи, форми, способи ведення дослідження.

Виділяють такі характерні ознаки мети:

1. Вона завжди усвідомлена дослідником.

2. Спрямовує та регулює його діяльність.

3. Здійснюється за обов'язковою послідовною схемою: «мета – завдання – засіб досягнення кінцевого результату – отримання результату».

Якщо мета і завдання дослідження сприймаються та усвідомлюються учнем, вони набувають для нього особистісного змісту.

Особливості роботи з джерельною базою

Основою для написання учнівського наукового дослідження служать такі джерела:

- наукові монографії, статті у науково-методичних журналах;
- краєзнавчий матеріал;
- архівні документи;
- закони та законодавчі акти;
- мемуарна література;
- твори художньої літератури;
- ентографічний матеріал;
- електронні носії, мережа Інтернет;
- публікації в засобах масової інформації.

Науковий керівник повинен подбати про формування в учнів вмінь і навичок роботи з книгою, іншими джерелами: конспектування, аналізу, узагальнення даних, вміння обробляти їх.

Як підготувати учнів до зовнішнього незалежного оцінювання

Зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень, впроваджене постановою Кабінету Міністрів України у 2004 р., щороку набуває дедалі більшого поширення.

Вчителям з метою якісної підготовки випускників до зовнішнього оцінювання треба **активізувати роботу із самоосвітньої діяльності школярів** і керувати цим процесом:

1. Підібрати комплект підручників та посібників для підготовки до тестування, куди повинні увійти не тільки підручники, за якими учні займалися під час вивчення курсу, але й посібники, словники і довідники, збірники матеріалів для тестування та тематичного оцінювання, атласи та контурні карти. Проте вивчення такої кількості навчальної літератури вимагає не тільки часових витрат, але й концентрації уваги і пам'яті, щоб опрацювати значні обсяги матеріалу.

2. Здійснюючи повторення, учневі слід орієнтувати на ведення нотаток: невеличких конспектів у вигляді алгоритмів та планів відповіді, таблиць, логічних схем, у яких коротко, у вигляді тез із встановленням логічних зв'язків між ними, повинні бути викладені основні теми.

3. Використовувати збірники для ЗНО, автори яких на основі текстів підручників, вимог чинної програми для загальноосвітніх шкіл та вступних екзаменів до вищих навчальних закладів склали різнорівневі тести, розбивши їх на відповідні рівні. Це дає можливість учням самостійно тренуватися у виконанні завдань і заповненні бланка відповідей. Вчителю слід організувати тренування з майбутнього тестування, які допоможуть поступово адаптуватися не тільки до власне завдань та умов проведення ЗНО, але й до вірогідних стресів, пов'язаних з ним.

4. Навчати учнів встигати виконувати за обмежений проміжок часу всі завдання, тому бажано тренуватися із годинником чи секундоміром, пам'ятаючи про орієнтовний час, відведений на виконання тестових завдань.

5. Вчити передбачати кілька хвилин для самоперевірки роботи, яка допомагає помітити й виправити описки та явні помилки.

6. Вчити користуватися методом виключення, який дозволяє концентрувати увагу не на всіх, а лише на одній-двох близьких за змістом відповідях, що вже суттєво полегшує задачу.

Готуючи учнів до зовнішнього незалежного оцінювання, вчитель повинен звертати їхню увагу на інші надзвичайно важливі моменти.

1. З метою раціонального виконання часу спочатку виконувати завдання, відповіді на які не викликають сумнівів, а решту часу присвятити розв'язанню більш складних для учня питань.

2. Не зациклюватися на завданні, яке вдалося виконати після першого прочитання; на певний час відкласти його, щоб виконати ті, які не викликають ускладнень, щоб даремно не витратити часу, якого в результаті може не вистачити для виконання усієї роботи.

3. Намагатися не думати про пропущене завдання, виконуючи інші, бо це заважає сконцентрувати увагу.

4. Не намагатися віднайти якусь логіку чи певну систему між тестами, оскільки завдання, як правило, не пов'язані між собою, і це може збити вас з пантелику.

5. Будь-яке завдання слід обов'язково прочитати від початку до кінця, і тільки тоді розпочати його виконання, оскільки недочитане до кінця запитання може призвести до того, що ви випустите щось важливе в його умові і, як наслідок, припуститися помилки у нескладному для вас завданні.

6. Після першого прочитання всіх завдань повернутися до тих, які не вдалося виконати одразу, і, за наявності часу, спробувати виконати їх із урахуванням складності і кількості балів, які можна за них отримати.

7. Працювати охайно, не припускати виправлень, закреслень та підтирань у бланку відповіді, оскільки комп'ютером вони будуть зараховані як помилки.

8. Завдання, яке починається словом «назвіть», передбачає перелік дат, подій, імен, фактів без розкриття їх суті та аналізу.

Дотримання цих вимог під час виконання тренувальних вправ дасть їм можливість більш швидко і правильно вирішувати екзаменаційні завдання.

Рекомендації щодо роботи з учнями, які мають труднощі у навчанні (психологічний аспект)

1. Не ставити учня в ситуацію несподіваного запитання і не вимагати швидкої відповіді на нього, давати учням достатньо часу на обмірковування та підготовку.
2. Не можна давати в обмежений проміжок часу великий, різноманітний, складний матеріал, треба постаратися розбити його на окремі інформаційні шматки і давати їх поступово, в міру засвоєння.
3. Шляхом тактики опитувань і заохочень треба формувати в учнів упевненість у своїх силах, знаннях, у можливості вчитися.
4. Варто обережніше оцінювати невдачі учня, адже сам він дуже болісно до цього

ставиться.

5. Під час підготовки учнем відповіді треба дати йому час для перевірки та виправлення написаного.
6. Слід у мінімальному ступені відволікати учня, намагатися не переключати його увагу, створювати спокійну, не нервозну обстановку.

Схема аналізу причин низького рівня навчальних досягнень учнів.

№	Клас	Прізвище учня	Причини низького рівня навчальних досягнень учнів														
			Характеристики особистості учня				Навчальні вміння										
			Здоров'я, вага, фізичні вихідні	Психологія	Відсутність навчальної мотивації, інтересу, негативні	Незацікавленість	Незацікавленість	Незацікавленість	Незацікавленість	Незацікавленість	Незацікавленість	Незацікавленість	Незацікавленість	Незацікавленість	Незацікавленість	Незацікавленість	Прогноз знань, умінь, навичок

			и ч н о г о р о з в и т к у	х и л е н н я	вне ста вле ння до нав чан ня	і с т ь	и ч о к ч и та н н я	р а ф і ч н ої к у л ь т у р и	о м у н і к а т и в н и х у м і н ь	в о р ю в а т и н а в ч а л ь н у і н ф о р м а ц і ю	ь с а м о о р г а н із а ц і й н и х у м і н ь	в а т и с а м о с ті й н о	ви ко на нн я тв ор чи х зав да нь	п р а к т и ч н и х у м і н ь	м а ш н і х з а в д а н ь	за поп ере дні й пер іод	

**Система дидактичних заходів
щодо профілактики низького рівня навчальних досягнень учнів**

При контролі за підготовленістю учнів до уроку:

- Ретельний аналіз помилок, яких припускаються учні в усних і письмових відповідях, звертання уваги школярів на необхідність їх усунення.
- Контроль за засвоєнням учнями матеріалу, що вивчався на пропущених ними уроках.

При викладенні нового матеріалу й організації навчально-пізнавальної діяльності учнів:

- Виділення в навчальному матеріалі найбільш суттєвих розділів.
- Перевірка в ході уроку ступеня розуміння учнями основних розділів матеріалу, що вивчається.
- Заохочення учнів до з'ясування запитань, що спричиняються труднощами в засвоєнні навчального матеріалу.

Під час організації самостійної роботи учнів на уроці:

- Добір для самостійної роботи завдань з найбільш складних розділів і тем.
- Застосування вправ, спрямованих на усунення помилок, допущених учнями у відповідях і в письмових роботах.
- Використання проблемних завдань.

Під час організації самостійної роботи учнів поза класом:

- Застосування таких форм допомоги, що не обмежують самостійності школярів у навчанні.
- Використання певних видів завдань для повторення вивченого, концентрація уваги на найбільш складних розділах програми.
- Організація систематичного виконання учнями завдань, спрямованих на подолання типових помилок.
- Чітке інструктування учнів щодо виконання домашньої роботи.
- Узгодження обсягу домашніх завдань з іншими вчителями класу.

Контроль за станом навчальних досягнень учнів

Для більш ефективного контролю за станом навчальних досягнень учнів цю діяльність можна спланувати наступним чином.

№	Зміст роботи	Класи	Відповідальні	Термін
1.	Планування програмового матеріалу, адаптування його до викладання у спеціалізованих та профільних класах, розроблення шляхів підвищення ефективності навчального процесу.	5-11	Члени ШМО	Серпень
2.	Вхідне діагностування учнів 5 класу з метою виявлення знань та загальної ерудиції з предмета	5	Члени ШМО	Вересень
3.	Діагностування учнів 6-8 класів з метою організації особистісно-орієнтованого навчання	6, 7, 8	Члени ШМО	Вересень
4.	Проведення контрольних робіт з моніторингу якості знань учнів	9, 11	Члени ШМО	Вересень, квітень
5.	Проведення проміжного моніторингу	7-10	Члени ШМО	Грудень
6.	Аналіз рівня знань, умінь та навичок	5-11	Усі вчителі	Січень, травень

	учнів за I та II семестр з точки зору їх відповідності нормам оцінок і вимогам навчального процесу			
7.	Аналіз результатів, показаних учнями навчального закладу у I, II та III етапах олімпіад з предметів	6-11	Члени ШМО	Січень, лютий
8.	Обговорення стану підготовки до державної підсумкової атестації	9, 11	Члени ШМО	Травень
9.	Взаємовідвідування уроків, обговорення діяльності учнів на уроці та шляхів її активізації	5-11 класи	Члени ШМО	Протягом року

Глосарій

Аукціон методичний – на такому аукціоні “продаються” і “купуються” творчі ідеї, досвід роботи з певної теми, методичні розробки уроку, інновації з певної проблеми.

Бенефіс педагога – проводиться за окремим сценарієм як пропаганда передового перспективного досвіду вчителя.

Взаємовідвідування уроків (виховних заходів) у системі методичної роботи має відігравати специфічну роль. Добре налагоджене взаємовідвідування сприяє перенесенню кращих методів роботи одного педагога в практику діяльності інших, надихає вчителя на пошук нових методів навчання, виховання, будить творчу ініціативу. Порівняння власного досвіду з досвідом колег дає можливість критично оцінити різні варіанти досягнення мети.

Взаємоконтроль. Мета: дати можливість кожному вчителю повідомляти про свої успіхи, досягнення колегам; виховання “Я-концепції”.

Відкритий урок у школі – загальноприйнятий методичний захід, на якому відбувається показ кращого досвіду, пропаганда нових педагогічних надбань і актуальних питань методики. Без відкритого уроку (виховного заходу) неможливо здійснити поширення і впровадження передового педагогічного досвіду. Отже, підготовка відкритого уроку не дається “на відкуп” одному педагогові, а обмірковується, конструюється з участю керівників школи, голови методичного об’єднання. Обов’язково зазначається не лише тема й мета заняття, а й методична мета відвідування. План відкритого уроку бажано вивісити в учительській для загального ознайомлення. Від глибини педагогічного аналізу уроку значною мірою залежить збагачення досвіду і доля поширення його серед інших учителів школи.

Група взаємовідвідин і підтримки відвідують уроки і позакласні заходи, спільно готуються до уроків, обговорюють отримані результати, проводять експерименти, опановують нові методики, ведуть щоденник діяльності успіхів,

доповідають про результати спільної діяльності на засіданнях МО.

Групи творчі. Група педагогів-однодумців, які поглиблено вивчають запропоновану педагогічною наукою проблему, сутність і технологію того чи іншого досвіду, а також забезпечують його творче застосування. Робота ТГ спрямована на колективну розробку актуальної проблеми (методичної теми), яка забезпечує варіативними методичними засобами те чи інше коло питань освітньої системи.

Групова консультація – форма науково-методичної роботи з групою вчителів, зацікавлених вирішенням одних і тих самих проблем.

Захист планів МО – групова форма роботи, яка передбачає обмін досвідом і координацію планування методичної роботи в школі.

Педагогічна інновація – процес створення, розширення та використання нововведень для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувалися по-іншому.

Педагогічна олімпіада – беруть участь усі вчителі і вихователі школи незалежно від стажу і досвіду роботи. Олімпіада триває впродовж навчального року і передбачає кілька етапів.

Педагогічна технологія – науково обгрунтована педагогічна (дидактична) система, яка гарантує досягнення певної навчальної мети через чітко визначену послідовність дій, спроектованих на розв'язання проміжних цілей і наперед визначений кінцевий результат.

Педагогічний брифінг – інформаційна бесіда-пояснення важливих рішень МОН України.

Структура методичної роботи включає взаємопов'язані та взаємодійні елементи, що відповідають цілям і завданням, які стоять перед навчальним закладом та втілюються у різних формах, різними методами й засобами.

Рекомендована література.

1. Аналіз уроку: планування, методика, технологія проведення, аналіз. – Х.: Вид.група “Основа”, 2006. – 144 с. – (Бібліотека журналу “Управління школою”; Вип. 2 (38)).
2. Волканова В.В. Словник методиста: Методичний посібник./ Укладач Волканова В.В. – К.: 2008. – 192 с. – (Серія “Словники”)
3. Гришко Т.П. Планування роботи методичного об'єднання. – Х.: Вид.група “Основа”, 2003. – 80 с. – (Серія “Бібліотека журналу “Біологія””; Вип. 8)
4. Жерносек І.П. Організація науково-методичної роботи в школі. – Х.: Вид.група “Основа”, 2006. – 128 с. – (Бібліотека журналу “Управління школою”; Вип. 9 (45)).
5. Кожем'яка О.Л. Роль шкільного методоб'єднання в роботі навчального закладу.

- Методичні та практичні поради. – Х.: Вид.група “Основа”, 2008. – 158 [2]с. – (Б-ка журн. “Історія та правознавство”. Вип. 12 (60)).
6. Колеченко А.К. Энциклопедия педагогических технологий: Пособие для преподавателей. – СПб.: КАРО, 2001 – 368 с.
 7. Конаржевський Ю.А. Аналіз уроку. – Х.: Видавництво “Ранок”, 2008. – 336 с.: іл.
 8. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. – Х.: Вид.група “Основа”, 2009. – 112 с. [1]с.: іл. – (Бібліотека журналу “Управління школою”; Вип. 2 (74)).
 9. Методична служба – школі. Інформаційно-методичні матеріали на допомогу працівникам освіти. Випуск 2 / Укладачі: Ю.В. Буган, Г.Г. Свінних, В.І. Урусський. – Тернопіль: Астон, 2003. – 296 с.
 10. Радченко А.Є. Професійна компетентність учителя. – Х.: Вид.група “Основа”, 2006. – 128 с.
 11. Тевлін Б.Л. Професійна підготовка вчителів. Х.: Вид.група “Основа”, 2006. – 192 с. – (Бібліотека журналу “Управління школою”; Вип. 6 (42)).